

Дришлюк Володимир Ігорович

*к.ю.н., доцент, завідувач кафедри трудового, земельного та господарського права інституту права та безпеки
Одеського державного університету внутрішніх справ*

Реалізація права на судовий захист в умовах воєнного стану

Анотація: В тезах акцентуються увага на необхідності законодавчих зміни до господарського процесуального законодавства України в зв'язку із особливостями реалізації права на судовий захист в умовах воєнного стану. Зазначається важливість господарських судів у вирішенні економічних спорів, але підкреслюється, що в умовах конфлікту можуть виникнути проблеми, такі як обмеження доступу до судів, підвищений ризик порушень прав людини та можливе втручання виконавчої влади у незалежність судової системи. Запропоновані рекомендації включають гарантії доступу до суду, підтримку міжнародних організацій та волонтерських груп, а також можливі зміни в процесуальному законодавстві для забезпечення правосуддя в умовах воєнного стану.

Ключові слова: воєнний стан, господарське судочинство, суд, судовий захист.

Realization of the right to judicial protection in the condition of the war

Annotation: The theses reveals the need for legislative changes to the economic procedural law of Ukraine due to the peculiarities of the implementation of the right for legal protection in the conditions of war law. The importance of commercial courts in the solving of economic disputes is noted, but it is emphasized that in conflict conditions problems may arise, such as derogation of right on access to courts, increased risk of human rights violations and possible interference of the executive brunch of power in the independence of the judicial system. Proposed recommendations include guarantees of access to court, support for international organizations and volunteer groups, and possible changes in procedural law to ensure justice under war law.

Key words: war law, economic legislation, court, legal protection.

Згідно із Законом України № 2147-19 від 03.10.2017 року, який стосується внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів, були уведені новації. Ці зміни набрали чинності з 15.12.2017 року і впровадили ряд нововведень, фактично запропонувавши для використання нову редакцію Господарського процесуального кодексу України [1].

Вирішення економічних спорів визначено як важливе завдання судової системи, і саме для цього в Україні діє система господарських судів, відповідно до статті 124 Конституції України [2] та Закону України «Про судоустрій та статус суддів» [3].

Всі процесуальні кодекси України включають положення, які гарантують право оскарження до судів (загальних, адміністративних, господарських) у випадках порушення, невизнання або оскарження конкретних прав, а також для захисту свобод та інтересів. Порядок кримінального провадження також має свої особливості.

Стаття 4 Господарського процесуального кодексу України встановлює, що право на звернення до господарського суду забезпечується відповідно до цього Кодексу. Ніхто не може бути позбавлений можливості розгляду своєї справи в господарському суді, до компетенції якого вона входить згідно із законом. Юридичні та фізичні особи, які займаються підприємницькою діяльністю, а також інші фізичні особи, мають право звертатися до господарського суду для захисту своїх порушених, невизнаних або оскаржених прав і законних інтересів у справах, що віднесені законом до компетенції господарського суду, а також для вжиття заходів, передбачених законом, направлених на запобігання порушенням закону

Реалізація права на судовий захист в умовах воєнного стану має свої особливості і може стикатися з численними проблемами. Враховуючи конкретні обставини в Україні, де протягом останніх двох років продовжується агресія російської федерації, виникла низка проблем.

Обмеження доступу до судів: умови воєнного стану призвели до обмежень у доступі до судів через закриття чи обмеження роботи судових установ. Робота судів в районах та містах, де є небезпека обмежена через повітряні тривоги та інші загрози.

Підвищений ризик порушень прав людини: в умовах воєнного стану існує підвищений ризик порушень прав людини, включаючи право на справедливий розгляд справи в суді через ті ж самі причини. Умови доступу

до правосуддя, а також неможливість реалізувати свої процесуальні права можуть стати причинами звернень до вищих судових інстанцій та ЄСПЛ. Одночасно, іншою складовою такої проблеми є переміщення населення, а тому й питання реєстрації, набуття юридичного статусу такими особами в іншій місцевості, що також може ускладнювати доступ до правосуддя в Україні.

Потенційний ризик обмеження принципу незалежності судової системи: воєнний стан може призвести до підвищення впливу виконавчої влади на судову систему, порушуючи засади незалежності судів.

Вирішення таких проблем потребує від законодавчої та виконавчої влади в Україні низки заходів, серед яких 1) гарантії доступу до судових органів – забезпечення громадянам доступу до судів і можливість звертатися за захистом прав в умовах воєнного стану. Як вирішення проблеми, тимчасово, можливо внесення змін до процесуального законодавства в частині забезпечення звернення заінтересованих суб'єктів до суду у спрощеному порядку зі зміною підсудності або із відстроченням підтвердження місця реєстрації для осіб, що були переміщені через воєнні дії.

Посилення ролі міжнародних організацій з дотримання прав людини з метою збереження реальної незалежності суддів під час здійснення правосуддя в умовах воєнного стану.

Підвищення ролі міжнародних правозахисних та волонтерських організацій в реалізації проєктів, спрямованих на збільшення поінформованості громадян та заінтересованих суб'єктів щодо їх прав та можливостей отримання судового захисту в умовах воєнного часу.

Представляється, що зазначені є не єдиними, але такими, що мають вирішуватися комплексно проблемами збереження демократичних та правових засад здійснення правосуддя в Україні.

Література:

1. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991р. Відомості Верховної Ради України. 1992. №6. ст.56.
2. Конституція України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
3. Про судоустрій та статус суддів: Закон України від 07 липня 2010 року. Відомості Верховної Ради України 2010. № 44-45. Ст. 529.